

Locuinti'a Redactorului

Cancelari'a Redactiunii

Svat'a tragatorului (Lóvész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancaate nu se voru primi decatu numai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.“ Articolii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joi-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 5 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 10 „ „ „

Pentru Romani'a:

prea intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 - 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taça'a timbrale pentru siesce-care publicatiune separamu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 31/19 Maiu 1873.

Camer'a deputatiloru Ungariei dupa siedinti'a de eri va pausá ca la 8-10 dílle, in cari, dupa serbatorile apuseniloru, Joi-a venitoria, se voru pertractá in sectiuni proiectele de legi referitorie la provincialisarea confiniloru militari. Legile aceste sunt de mare importantia pentru acelle partii si ar fi fostu neapperata trebuintia, ca deputatii romani, dupa noi fara osebire de partita, dar cellu pucinu cei de partii'a nationale se se fia adunatu in conferintia spre a se suatu a supr'a emendamintelor ce ar trebui se se face spre ameliorarea situatiunii noiloru cetatiani intrati in vietii'a constitutiunale, sau spre inlaturarea onorurille ce ammenintia interesele loru dupa intruducerea legiloru celloru noue. Dacu nu s'a facutu inca, sperámu ca se va face in septeman'a viitoria, cellu pucinu cu una dí mai nainte de ce s'ar pertractá in sectiuni. — Tote diuariel' d'aici se ocupa, firesce fia care d'in punctulu seu de vedere, de aceste legi, asiá unele reprobá impartirea teritoriale si mai alessu annessiunile la districtele Timisiu, Carasiu, Torontalu, Baciu, de altmintrea inca prea mari in estensiune si difforme, avendu, ca d. e. Carasiulu lungime forte disproporcionata, cátu unele partii d'in celle anessate sunt in departare de 18 mille de la capital'e districtulu. Raportu d'ice cá d'in punctu de vedere alu bunei si mai inlesniciosei administratiunii guvernulu faceá bine, daca se appucá indatu aici la arrondarea, ce nu se mai pote amená. Mare addeveru, este inse cu anevoc a se appucá pártialminte de unu lucru atátu de incurcatu, pre cátu tempu nu s'a stabilitu ore cari principie relativu la arrondare.

Tote diuariel' sunt de accordu cá legile de provincialisarea confiniloru sunt „confuse,“ ceea ce constata si „P. L. O y d“ in Nrulu seu de asta dí. Sunt cátu se pote de confuse, díce, dar cum se pote altmintrea face trecerea de la absolutismu la constitutiunalismu? Nu se potu sterpi de una data institutiuni, dedari, datine inradecinate in cursu de unu seclu, etc. Asiá este, noi d'in parte ne nu ne occupámu asta data neci de lips'a arrondarii, neci de lassarea in vigore, sau mai bine de inarticularea patentelor imp. ci vomu indegetá numai unele dispusetiuni alle legii, cari, dupa una cetire fugitiva, ni se paru a fi prejudetiose noiloru cetatiani constitutiunali. Prin treacatu obser. ámu cá granitarii scapati de jugulu militarescu, devenindu cetatiani constitutiunali, in schimbu pentru acesta bunetate, perdu o parte insemnata d'in complessulu paduriloru, ce mai nainte se affiasse in possessiunea loru, fia ea proprietari, fia ea usufructuari si paduriloru. Acum dupa provincialisare, guvernulu ung. li díce „eu vi dau tote libertátile constitutiunali, dar vi ieau una parte d'in padurile, cari le-ati avutu, trecandu-le in proprietatea erariului.“ Totu asiá s'a intemplat si in Transilvani'a, unde mare parte d'in muntii asiá numiti revindicati se dederá unor mgnati unguri si uhoru communitati sassesci, era una parte trecu in proprietatea erariului, de la care apoi, d. e. Nasaudanii, le cumperara prin iuvoiela imprumutata.

Intre dispusetiunile legii, doue mai alessu ni-se paru prejudetiose, unu relativu la parcellarea dupa sufficienca mostelor granitariasci. Se scie cá acolo essiste communiunea caseleru, si vereca nu se potea parcella. Acuma, de, dupa nou'a lege, parcellarea se va poté face nu dupa familie (capu de familia) ci chiaru dupa numerulu suffiteloru, adeca, capulu familiei fara prunci, nu va capeta parte mai multa, decatu pruncii, unulu cáte unulu a unei familie numeroase, sau d. e. eta maritata si, pote, escontentata, are dreptulu d'a pretinde partea sa d'in posesi'a commune, ceea ce pre de una parte este injustu, era pre de alta dáansa la infinite processe interminabili, ceea ce place unguiloru, dar reulu mai mare ce va resultá, este demoralisatiunea prin invrasbiri intrememrii acellei-a-si familie. — apoi, prin parcellarea infinitesimala a mostelor, ajungerea la sapa de lemnu a bietiloru omeni, ceea ce nu pote fi scopulu legislatiunii. — A dou'a dispusetiune tea a legii este lassarea in vigore a legii scolaru militaresci, carea nu cunoce scole confessiunali, decatu numai comunali, — inconvenientulu ce va resultá d'aici este usioru de prevediuni, precum si caus'a pentru ce constitutiunалу guvernulu ung. nu puce de aici intru intiellengu constitutiunale. — Raportu d'ice cá d'in punctu de vedere alu bunei si mai inlesniciosei administratiunii guvernulu faceá bine, daca se appucá indatu aici la arrondarea, ce nu se mai pote amená. Mare addeveru, este inse cu anevoc a se appucá pártialminte de unu lucru atátu de incurcatu, pre cátu tempu nu s'a stabilitu ore cari principie relativu la arrondare.

Romani din Transilvani'a si diet'a din Buda-Pest'a.

Nam de ougetu a cerca cu acesta occasiune, in cátu este de indreptatita pretensiunea de autonomía si nedependintia constitutiunale a Mare-Principatulu Transilvani'a, fatia cu regatulu Ungariei. Acesta destiune de dreptu publicu s'a tratatu cu de a menutulu chiaru si in colonele acestui diurnalu, constatandu-se, si aci cá si aiuria, addeverulu: cumcá Romani din Transilvani'a, basati pre dreptulu istoricu, voiescu autonomía si nedependintia constitutiunale a Transilvaniei, din simpl'a causa, cá-ci in acestu modu si considera essistintia nationala mai garantata si justele aspiratiuni nationali constitutiunali mai assecurate.

Nu voiescu nice a scrutá de astadata: dacu Romani din Transilvani'a au purescu in tote faptele loru politico-politice conformu addeverulu amintitu mai sus; cá ci in acelu casu, campania electorale din annulu trecut, m'ar silí, a constatá babilonic'a confusiune politica a Romaniloru din Transilvani'a si a face grelle esprobratiuni neresolutiunei unor'a, putienului tactu politicu alu altor'a si negandirei, se nu díceu confusiunei mentali a pretinsiloru conducatori de ai nostri. — Si atare lucru nu-lu affu asta-di la locu, cá-ci timpurile sunt grelle, „addeverulu dóre,“ — prevedu urmárele, si unirea tuturor'a, in cugete si semtíri, trebue se-i fia scumpa fia cáru romanu. — Constatu inse si fatia cu acestu punctu cumcá,

ori cátu de réu s'ar fi intiellengu, interpretatu si applicatu asié dísa „passivitate“ de una parte, si asié numit'a „activitate“ de alta parte, Romani din Transilvani'a in totalitatea loru, neciodata si necaiuria n'au dechiaratu, cá voiescu a intrá neconditunatu in diet'a din Buda-Pest'a, ci mai multu au dechiaratu si eptuitu contrariulu, in cátu au potutu, pre langa conducerea avuta. — Cá ore, Romani din Transilvani'a urmandu in acestu punctu asié precum au urmatu, bine au facutu séu ba? este una intrebare, la care rogu pre fia care romanu cugetatoriu, cá insu si se-si de respunsulu objetivu, fara de a lovi in drept'a sau stang'a, fara de neci o calle. — Din part-mi, pana nu mi se va dovedí contrariulu, sustienu, fatia cu acesta intrebare: cá impregiurárele nu permittea u Romaniloru din Transilvani'a, cá se-si dechiaré vointia in alta direptiune, si numai essecutare vointiei n'a fostu essacta, din caus'a conducerei relle. — Dora „errando discimus;“ dora pre venitoriu ne vomu tredi mai de timpuriu, si facandu socota mai scrupulosa cu impregiurárele vomu fi in stare a ne si dechiará — si essecutá vointia mai essactu.

Acumu voiescu numai se constatu, cá — consultu ori neconsultu, bine ori réu, — Romani din Transilvani'a in totalitatea loru

- a) voiescu autonomía si nedependintia constitutiunale a patriei loru;
- b) pan'acuma nu voiescu a intrá neconditunatu in diet'a din Buda-Pest'a, si nu credu se fia cine-va in stare, a-mi dovedí contrariulu.

Ei bine, mi permittu acum intrebarea, cá detoriu este fia care romanu a respectá vointia nationala? ori cá fia care dintre noi — inca si atunci candu ne amu angagiati a representá interesele publice, si asié nu numai a le nostre private — avemu privilegiulu de a amblá dupa capulu nostru, dupa cum ni vine mai bine, si a remané pururia „nationalisti patentati?“ Vreu a crede, cá la acesta intrebare, toti Romani addeverati voru respunde cu mine: cá fia care dintre noi, micu ori mare (cu atátu mai virtosu dar' acei-a, cari au luat mandatu de la alti, si inca cari s'au obligatu si in scriasu, si prin urmare au facutu din lucru si destiune de onore personale), avemu sant'a detorintia morale: de a respectá si urmá cu scumpetate vointia nationala, si nice unu-a dintre noi nu-i este permisu, a lucrá contr'a vointiei nationali, fara a incurge peccatulu de desertoru séu apostatu ori crim'a de tradatoriu. Cu deosebire nu este permisu a lucrá in direptiune oppusa cu vointia nationala atunci si acolo, unde si candu numai orbulu nu vede, cá a stricá, a compromitte, multu putienu, da, — éra a ajuta si a direge este impossibile.

Dacu suntemu romani si voimu essistintia natiunii romane, fia care dintre noi avemu detorintia nedispensabile' nu numai de a sentí, ci si de a lucrá umeru la umeru cu Romani, cá-ci altmintrea sustienerea este cu nedependintia, — si dacu vr'unulu dintre noi este mai intielleptu de cátu toti ceilalti, si nu numai vede, cá Romani in cutre affacere politica au purescu réu,

au poticnitu si nu mai sciu in cátráu se deé, ci si scie: care este callea cea buna, ce ar trebui urmata, — loculu acellui intielleptu nu-i este acolo, unde nu sunt si nu vreu a fi Romani, si prin urmare unde nu-si pote validá intielleptiunea, cá-ci acolo nimene n'are trebuintia de ea; — ci loculu lui naturale este intre ai séi, si in bine si in réu. In bine, pentru a se bucurá si in réu pentru a sufferi si starui impreuna spre delaturarea lui. Acolo, intre ai séi, arete-si luminele, si-i vomu gratulá cu totii, daca va afflá firulu Ariadnei, care se ne scota din labirintulu, in care ne-au infundatu impregiurárele si noi insi-ne, éra nu deserteze, nu se separeze de corpulu nationalu si nu alerge dupa icre verdi, despretiundu cu usioretate vottulu connatiunaliiloru sei.

Ecce ce voiám a díce.

Fia care romanu staruiesca, in cerculu séu de activitate si dupa poterila salle, a lucrá in accordu cu vointia nationala, si daca cine-va nu este in stare a lucrá nimica: veda si de treba; éra cei ce sentu in sene poterea de a representá interesele commune si iau asupra-si acesta sarcina onorifica, nu facea ironia din acesta sublima chiamare, cá-ci si-voru atrage ur'a si despretiulu generalu, cu care pre dreptu se tradatorii. Fi-voiu intiellengu séu ba? Vomu vedé!

De astadata inchiaiu, rogandu de timpuriu pre fruntasii romani, cari au chiamarea, tari'a si voi'a de a merge innainte, se nu uite neci pre unu momentu, cá cu „minteá romanului cea de pre urma“ nu se face politica. Unu congressu nationalu ar fi tare de doritu. *Nucine Darce.*

Scrisori romane.

„Gazzetta di Torino“ *) diariu liberale si redactatu cu tactu si cu talentu intru correspondintia a sa din Bucuresci datata d'in 14 Maiu, sub titulu „Lettere Romane“ serie urmatoriele: „Din dí in dí me convingu mai multu cátu e de mare fiducia ce aici o au in Italia, in venfitoriulu si in missiunea ei de iniciativa si civilisatiune.

Nu sciu daca acésta incedere va fi asia de mare in Italia pre cátu e la noi; dar recunnoscú cá incederea in sine in su-si e una din primele fortie a unui poporu care aspira la grandetia morale si materiale.

Pre la noi, in sfera politica, nimicu importante. Ministrulu justitiei Epureanu, omu corruptu si vendutu, si-a datu dimissiunea, dar collegii lui remanu si nu sciu candu se va poté liberá tierra de acestu guvernu atentaticu.

In sfera economica ore care amelioramentu; asiá preste pucinu vomu avé Banca de creditu funciaru, o punte

*) Redactiunea „Federatiunii“ multumesce eruditulu si liberalulu Directore alu „Gazzettei de Torino“, marchesulu Aristide Calani pentru cá sustiene drepturile nostre sacre si inalienabile. Sustienendu „causa romana“ sustiene causa Italiei, causa Latinitatei. La rondulu nostru urámu mamei patrie, Italiei, prosperare, gloria, grandetia. Vivat Italia libera de straini! vivat Rom'a, mam'a Latinitatei, patri'a dreptulu si-a libertatei!

de feru preste Dunare, si unu portu la Marea Negra.

Correspondentele viennesu allu „Gazettei de Turinu“ d-lu S. de Castrone-Marchesi intr'o serie de correspondentie se fece paladiulu (apperatorulu) guvernului austriacu. In correspondinti sa d'in 19, apr. dupa ce a cantatu imnuri partitului constitional, lui Andrassy, reformei electorale, se arunca furiosu asup'ra correspondentului viennesu allu „Gazettei de Italia.“

Dlu S. C. M. afirma ca locuesce in Austria, de 20 de anni, cu pucine intrerumperi: Atata n'ajunge pentru ca publiculu se-i crada totu ceea ce scrie d'in capitalea Habsburgiloru.

Subscrisul e nascutu in Austria, traf acolo preste 20 de anni, familia lui traiesce inca totu acolo, urmari in attentiune si interessu schimbarile politice alle Austro-Ungariei, si s'a persuasu acum mai multu ca ori si candu ca Austria de adi e Austria trecutulu, fiindca laudatulu liberalismu e falsu.

Imensulu (tamaea) cu care d. S. C. M. gratifica guvernulu austriacu e nedemnu de unu italianu. Me dore candu andu asemeni laude essagerate d'in gur'a unui fiu a Fromosei Tierre care n'ar trebui se uite ca Italia s'a constituitu in natiune in virtutea dreptului, de nationalitate, care e legitimitate a poporiloru; precandu cancellariulu Andrassy si partitulu constitional austriacu sunt negatiunea dogmei de nationalitate.

In Ostrungaria adi minoritatea opprime majoritatea: teutonii alliatu cu maghiarii appesa pre romani, slavi si italianii.

Acum intrebu: este possibile a inaugurat' er'a libertatei in patria sa sugrumandu pre vechiulu sau? E possibile a cere justitia pentru sine, candu se appesa unu altu poporu in numele fortiei brutali si a capriciului in politicu?

Romani (3 1/2 mil.), italianii (600,000), slavii (16 1/2 mil.) in totu 20 mil. si 600,000 sunt oppresi de cãtra germanii (in circa 9 mil.) si de cãtra maghiarii (5 mil.)

Aici 20 mil. si 600 de mii romani, italianii si slavi nu au dreptu la libertate, a traf o viueta propria?

Fortia brutale nu este dreptu, nece dreptulu istoricu, fortie.

Cãtu e de liberale si constitutionale guvernulu viennesu, o sci u sermanii Boemi, Bacovineni si Galliciani; cãtu e de liberale si parintescu guvernulu unghurescu o sciu Romanii. — In Transilvania, p. es. tierra ce-si avu autonomi'a si independenti'a sa istorica, din 2 1/2 mil. locuitori unu mil. si jumetate sunt romanii si acestu poporu, descendinte a glorioseloru legiuni alle optimulu imperatore Traianu, este tratatu de cãtra maghiaru „sclavulu.“ Persecutatu sub tote forme; de abie i se permite a vorbi limba romana in familia, si acum cãtra a introduce limba unghuresca ca limb'a in vetiamentulu chiaru si in gimnastie si in scolele comunali romane.

Una limba neintellẽsa de poporu, ca limba de invetiamentu!

E liberalismu acestu-a? Ce differentia e intre Tiarulu Russei si guvernulu d'in Pesta? — ne ci una.

D-lu S. de C. M. trata pre correspondentele, „Gazettei de Italia“ cu nece maniere brusce, si se infuria pentru ca disulu correspondentu affia detestabile Vienn'a.

Eu studiai in Vienn'a si petrecui in ea in diverse epoche, prin consecintia o cunossu si potu affirmã ca correspondentele „Gazettei de Italia“ n'a spusu altu ce-va decãtu pur'a veritate. Vienn'a ca capitale a unui mare imperiu, nu are curãtrea ce amu fi in dreptu a acceptã de la ea. Pote ca acum cu ocasiunea espositiunei va

face totulu ca se sischimbe infacisarea; dar' in comparare cu Turinulu p. e cãtu e de inapoiata desi unu teotonu publicã in „Nou'a Presa libera“ d'in Vienn'a ca „Italia e fora poesia, e monotona ca si poporul seu, ca viueta italiana e monotona si fara spiritulu, si poporasiulu (?) italianu e ingenuu pana la ridiculu.“

Allusiunile ce le face prelaudatulu correspondentu — dñce d-lu S. de Castrone-Marchesi — relative la ventulu ce pote se schimbe ca mane, si la unu possibile ministeriu „alla Hoherwarth“, sunt espectoratiuni de diletantismu jurnalisticu etc.

Aveti pucina paciuntia, scumpulu meu domnu. Insi-ve veti vedẽ ca aceea schimbare se va intemplã. Mai currendu ori mai tardu dreptulu natiuniloru appesate va triumfã in contr'a oppositiunei vostre.

Inainte de a scrie e necessariu se studiã — dñce Dta correspondentulu susnumitu. Totu aceea mi-permittu a-ti o recommendã si D-talle. D-ta cunoscia Austria „officiale“ era nu Austria „reale.“ Sorgintea informatiuniloru D-talle mi-se pare pre officiale pentru ca publiculu se pota crede sinceritatei loru. . .

Eu string cu afectu man'a intelligintelui correspondentulu a diariulu „Gazetta d'Italia, si regretu ca pentru acum nu o potu stringe si pre a D-talle.

Ajunge, Domniloru. Josu masca! Sau fiti liberali in realitate, sau, daca libertatea ve inspaimenta, aveti cellu pucinu curagiulu despotismului. Cato ne.

Directorele „Gazettei de Turinu“ publica in acela-si nr. urmatoria epistola: „Turinu 10 maiu 1873.

Pretinute D-le marchese

Vi scriu precum potu, adeca reu italianu pentru a exprime sentimentele mea a la fratiloru mei romani. Noi cunoscintia correspondentulu vostru d'in curesci pentru zelulu si imparialitatea cu care sustiene interesele nostre, pretinde drepturile nostre; pre Dv. ve vomu onorã punerea ca pre sustienetorulu si manifestatorele publicu allu drepturiloru nostre.

Dvostra sciti ca Romania in multe occasiuni si-a manifestatu mult'a sa iubire cãtra Italia. Pote pentru acẽsta Dv. ne defenleti? nu eu vedu ca daca ve ridicati vocea, cãsa este ca intellegeti ratiunea miscariloru nostre, pentru ca in fine, sciti ce va se dñca a fi sclavi ai despotismului. Fiti securi ca Romanii, cu cãtu urescu mai multu pre oppresorii loru cu atãtu iubescu mai multu pre protectori.

Eu nu potu esprime de ajunsu pentu mine si pentru fratii miei nefericiti nobile sentimente ce nutrimu pentru acei-a ce ni intindu o mana pietosa, fraterna. — Noi, o Domnule, suntemu constrinsi, a schimã frãmatalu cu plansulu, vedindu-ne inmovoiati sub greulu jugu teutoniu, pre canu toti fratii nostri de sange de bucura de bhfacatoriele fructe alle libertatei. — In ultimi anni suferintiele nostre devinira terribili, pentru ca cellu ce ne appesa cãtra cu meãtulocele celle mai infame a te intari pre trãulu ce vacsila; incoragiedia sbirii sei ca asuffoce nobilele sentimente se ne impingu a ridicã din noiu, carca cu onori, fratii caducidu pre frãti, incheie gur'a acelluia ce atedia a pronuntia sacralu nome Libertate. —

— Dar silintiele lu voru fi stavile de paie contra torrintelui opiniunei publice a tierrei. Non semper sunt Saturnalia, vasulu plinu se vãrsa, allu vede ca aproape se se implinẽsa proverbulu nostru: „a p'a trece, pietrele romanu.“

Dvostra, si totororu italianiloru cari ne sustienu, una salutare din partea Soarei d'in Oriinte. S. B. Dimitrescu.

Camer'a reprezentãtorulu Ungariei.

Siedintia de la 28 Maiu 1873. Presiedintele Bittõ deschide siedintia la 11 ore, cu tote ca a fostu annunciata pre 10 ore.

Colomanu Tisza roga pre presiedinte, ca pre venitoriu se fia mai promptu in privintia deschiderii siedintieloru, ca astfelu membru camerai se nu fia necesitati a acceptã ore intregi preste tempulu annunciatu. Dsa nu cunoscce caus'a intardiarii de asta-di; inse ori se se cauza ar fi aceea, d-sa si-repetiesce rogarea, ca pre venitoriu se se evite asemeni intardiarii. (Approbari din tote partile.)

Presiedintele respunde, ca se va misui a urmã conformu aceste dorintie a camerai. Caus'a intardiarii de asta-di este, ca presiedintele camerai boieriloru, cu tote ca a fostu incunoscintiatu despre tempulu deschiderii siedintiei aceste camerai, abie in acestu momentu i-a tramissu nuntiulu.

Felice Luksics roga camer'a, ca se decida cãtu mai currenda pertractare in sectiuni a proiectului seu de lege despre urcarea diurnelor deputatiloru. (Approbare.)

Camer'a trece apoi la ordenea dñlei. Se cetesce nuntiulu camerai boieriloru, prin care se comunica, ca acesta camera a acceptatu proiectele de legi despre ulterior'a folosire a restului de creditu, votatu ministrulu de comunicatiune in 1872, apoi despre modificarea concessiunii relative la constructiunea callii ferrate ungare-galiciane, si in fine despre infiintarea bancii ung. de escomptu si commerciu. La cestu din urma camer'a boieriloru a facutu unele modificatiuni; dreptu aceea se tramite de nou la sectiuni.

Eduardu Zsedenyi, avendu in vedere, ca proiectele relative la confiniile militare n'au trecut in prin sectiuni, propune ca aceste proiecte importante se se submita in desbaterea camerai numai dupa Rosalie, totodata propune, ca Vineri se se tiena ultima sied. inainte de serbatoriele Rosalieloru,

Camer'a accepta acesta propunere si totodata avisedia sectiunile, ca aceste indata dupa deliberarea proiectelor relative la confiniile militare se iẽ in pertractare proiectulu deputatulu Luksics despre urcarea diurnelor deput. precum si modificatiunile facute de camer'a boieriloru la proiectulu despre banc'a de escomptu si commerciu.

Siedintia de la 29 Maiu 1873.

Siedintia se deschide la 10 ore din dñ.

Dupa verificarea processului verbalu din sied. precedentã, presiedintele annuncia camerai, ca Ioachim Murésiannu, alessu deputatu in districtulu Nasedului (Transsilvania), s'a prezentatu asta-di demanã in cancelaria presideala si a declarat, ca din caus'a unui morbu, pana acum a fostu impecatu a-si ocupã locul in acesta camera, de asta-di inainte inse va participã regulatu la siedintiele camerai, pentru aceea se grabesce a-si presintã aiterere credentiale.

Ladislau Szõgényi reportedia, ca comisiunea verificatoria a affiatu literale credentiale alle lui Béla Lónyay, alessu deputatu allu oppidulu Hatiegu, in ordene buna, atãtu in privintia forme, cãtu si a cuprinsului, dreptu acela numitalu deputatu este a se verificã, rezervandu-se termenulu de 30 dille pentru eventualele proteste.

Urmedia ordenea dñlei: Reportulu comisiunii petitiunarie a sup'ra petitiuniloru din consemnatiunea 20.

Comitatele Lipto, Arva, Torna si Kokolburg, roga camer'a, ca prin crearea unei legi se delature starea administrativa separatistica a Fundulu regiu.

Comisiunea petitiunaria propune, ca petitiunile acestoru comitate se se transmita ministrulu de interne spre studiare.

Adamu Lazár roga pre ministru se nu asculte de acei locuitori ai Fundulu reg., cari tienu cu atãta tenacitate la privilegiele si institutiunile loru separatistice, ci mai bins se deã ascultare opiniunei publice a tierrei intregu. Oratorele propune ca deodata cu transmiterea acestoru petitiuni camer'a se insarciniede pre ministrulu de interne, ca se-i presinte cãtu mai currendu proiectulu de lege despre organizarea Fundulu reg.

Fridericu Wächter observa antevorbitorulu, ca in Sassoni'a transsilvaniana (propriele cuvinte) nu essista nici o partida, care n'ar dorã organizã stãrii administrative a Fund. reg. Sassii nu impedeã acesta organizare; din contra, loru li-ar placẽ si s'ar bucurã, daca acesta organizare ar fi deja indeplinitã. Votedia pentru propunerea comisiunii, carea se si accepta.

Representantiile comitateloru Aradu, Lipto, Neuplanta si Comaromiu petitiunara la camera pentru essilarea jesuitiloru din tierra si pentru desfiintarea monasterieloru, cari se mai affia in tierra. — Comisiunea propune, ca aceste petitiuni se se tramita ministrulu culteloru pentru studiare si deliberare.

Blasiu Orbán face attentu pre ministrulu de cultu la pericolele ce se potu nasce din tolerarea in tierra a jesuitiloru, contr'a caroru a sossescu atãte plãnsori si gravamie din parte poporatiunii. Oratorele roga pre ministru, ca se-si iẽ coragiulu si se faca passii necesari pentru essilarea aceste tagme de omeni.

Camer'a accepta propunerea comisiunii atãtu cu aceste, cãtu si cu celle-lalte petiuni din consemnatiunea 20.

Ne mai fiindu alta-ce la ordenea dñlei, ministrulu presiedinte adduce la cunoscintia camerai, ca comisiunea esmissa pentru pertractarea prealabila a proiectulu de lege despre darea de pamentu se roga, ca si proiectulu de lege despre mesurarea catastrala se i se deã ei spre pertractare. Se accorda.

Siedintia proxima se va annunciã. Joi-venitoria tote sectiunile voru tienẽ siedintia pentru deliberarea proiectelor relative la confiniile militare, apoi a proiectulu de lege despre urcarea diurnelor deputatiloru si in fine a modificatiuniloru facute de camer'a boieriloru la proiectulu de lege despre banc'a ung. de escomptu si commerciu.

Ultimulu discursu allu Thiers, ca presiedinte allu Republicei franceze.

Domniloru deputati! N'am nici-decãtu engetu se, subtragu de la responsabilitate kolegii mei; inse me grabescu totu-si a declarã, ca, de cum-va se affia aici inaintã adunãrii, inaintea tierrei vre unu culpabilu acellu cupabilu sum eu; si acesta declarã une o facu liniscitu si mandra de sentimentulu unei consciinãte curate. (Applause repete in stang'a.) La acesta ocasiune solem ataculu a fostu indreptatu cu osebite contumacia si nici nu s'a potutu altmintreleu.

Eu n'am amblatu dupa postulu ce presiedinte allu Republicei; DV. mi l'ati datu momentulu cellu mai criticu. Primirea acestor sarcine a fostu unu actu de sacrificare parte-mi; spunu acest'a aici in facia tierrei si nimenea nu mi-o va potẽ disputã.

Politica nostra a fostu o politica a nesitãtii, dictata de impregiurãri. Inse totu un'a am avutu in vedere tolerantia politica si cea religioasa. Tote parerile politice demne de respectatu; asta-di inse trebe recunoscemu, trebe se intellegetu, ca dejã tempulu supremu, d'a organizã Republica, spre a o linisci. Inse cu privire la adestiune ponderosa adunarea este imparitidoue partii egale; tierra inca este imparitidoue in doue partii egale. (Applause repete in stang'a. Drept'a monarchistica a se in tacere, adeca tace si coce.) Ceea ce ve eu, nu este guvernulu unei partite, ci guvernulu paci si allu ordinei. Si am amu voit-o totu-de-un'a. Me chiamati in tribunalulu partiteloru; aici nu me voi scãntã; inaintea tribunalulu posteritãtii ve se dau seama de fãptele melle. (Applause sgomotosu in stang'a.)

Oratorele amintesce apoi de staruile sale de la inchiarea paci incoce; de inchiarea acellei paci dorerose, dar neaptescare, — si apoi continua: Ni se imputãri, ca pre tempulu Communei am chetatu cu radicalii. Atunci inse, pre tota energiã straordenaria ce o dezvoltã sta Commune, amu iuvinsu. De atunci inse apoi acea politica, carea asta-di ve se atãtu de condemnabila, a fostu meritãstienẽ linisceã interna, a restitutu crãtã tierrei si a redã commerciulu si in bunastarea.

Patru miliarde sunt dejã platite; miliardulu ultimulu este assecuratu. Totu se mira si uimesce de punctualitate a platiri. Ordenea materiala n'a fostu nicã mai bine assecuratu. Si cu tote aceste desconsiderã acest'a, prin ce inse domne ca si ei sunt convinsi despre acestu adunãre!

Dar ce ni ceru ei? Ceru liniscirea loru! Domne Dumnedieule! si cei ce astã sunt pote chiaru acei-a, cari

mai mare parte la conturbarea spiritelor. Ce va să dea înse: Liniscirea spiritelor? Acesta alăta va să dea, că avem înaintea noastră cestiunea: Republica sau Monarchia? Cestiune ponderosa, ce e dreptu, înse unii esageradia cu ponderositatea ei.

Ei, dar noi suntem conservativi; și voi înca vi dati acestu nume. Voi afirmați și susținenți, că nu sunteți monarhisti, că aveți înaintea ochilor numai și numai interese conservative. Permitteti-mi înse să vi spun în tacia, că nimeni nu vi dă credimentu.

(Applause prelungite d'in stang'a. Mai multi membri din drept'a se redica și spunu, că ore-cine de pre galerie înca ar fi applaudatu; se assecura apoi, că acellu-a ar fi fostu prefectulu din departementulu Secuanei. Președintele adunării ammentia, că dacă se va mai ivi acestu casu, va scote afara publiculu. Tumultulu, sgomotulu se alina cu încetulu.)

Din Thiers continua: Puneti-ve în pusetiunea noastră. Toti din tote părțile considera guvernulu numai de provisoriu. Unii nu voru să-i dea o vietă mai lungă de două dille; alții înse i mai dau șesie lune. În mediuloculu acestei situații guvernulu trebuie să-și aibă parerea sa, părere, pre carea aveți dreptu să o combateti. Si acesta parere a guvernului este, că monarhi'a este imposibila. Nu voiu să vi înșira motivele pentru ce, nu, pentru că nu vreu să ve superu; voi le sciti și le semțiti destallu de bine. Pentru aceea nici nu ve declarati de monarhisti, ci diciteti, că sunteți conservatori. Pre d' ce merge guvernulu este totu mai tare injuratu, totu mai multu insultatu. Acesta trebuie să încete; starea provisoria trebuie să dispara.

Potestățile publice trebuiesc organizate. Convictiunea mea neclintita este, că suffragiulu universalu nu se pote mutilă. Eu am fostu unulu d'intre cei d'antăi urdători ai legii de la 31 Maiu, acest'a nici nu o negu; asta-di înse nu ne mai potemu întorce la acesta lege. Asta-di n'avemu să facemu alt'a, de cătu se moralisămu suffragiulu universalu, și acest'a o si propunem. Legea celloru trei-dieci mi-a revoltatu totu instinctulu de minte sanatosă, și cu tote aceste am primitu-o. Legile ce vi-le propunem asta-di sunt în essentia conservative, și eredu, că nu acest'a este prim'a garanția ce o offerim conservatorilor. Am trebuitu să me luptu, spre a ve impedecă de la votarea unoror impositu, cari n'aru fi însemnatu alt'ce, de cătu realizarea unoror idei sociale.

Dacă două camere, dacă o nouă lege electorală nu sunt de ajunsu spre a ve linisci, spre a vi documentă soliditatea guvernului, atunci ce este de facutu? Aduceți-vi a-minte cum caduă țerr'a la anulul 1815? Cu gloria caduă. Si cum caduă la anulul 1870? Dacă dictatur'a omenilor mari duce țerr'a la ruina, nu mai pucinu i pragatesco ruin'a dictatur'a celloru mici, cu acea differinția înse, că în casulu ultimul fără gloria. (Applause în stang'a.) Unu oratoru ni-a spusu eri, că să ne ferim a mai adauge la o cadere trista și redicululu. I multumescu pentru buna-voinția. Înse totu-odată și compatimescu pre acestu domnu. Una majoritate totu asi de cu greu va poté ellu să forme die, ca și eu; o differinția înse totu-si va fi și a-nume aceea, că ellu are mare parte la protecțiunea imperiului ceea ce tatalu sen nici-candu n'ar fi acceptatu. (Applause frenetice în stang'a. Sgomotu. Din Broglie devine palidu. Mai multi amici se grupedia în giurul lui.)

Propunerea

membrului comitetului districtului Cosioagnei (Clusiu) Ladislau Vajda privitoria la desființarea virilismului:

Onorab. Comitetu Districtuale! Eu consideru instituțiunea virilismului atâtu de necompatibila cu spiritulu tempului de facia, cu egalitatea de drepturi, cu principiile democratice și în specie o țienu pentru noi romanii atâtu de vitregă și stricătiosă încâtu mi-țienu de detorinția a-mi redică cuventulu în contr'a acellei-a, de cătu eri afflu occasiunea la acest'a.

Sunt cunoscutu nenumeratele argumente căte se potu produce în contr'a titlului de dreptu allu virilismului, — acest'a sa desbatutu nu de multu chiaru și în camer'a deputatiloru. — Astufelu eu — după ce si alt-cum, în adunarea comitatense din Iuliu, 1871, am datu votu separatu cu privire la Art. 42 din 1870, privitoriu la organizațiunea comi-

tatelor, și totu-odată și contr'a titlului de dreptu allu virilismului spriginutu fiindu de membrii romani atunci presenti ai comitetului, — afflu a fi acum destallu, ca să memorediu spre motivarea motiunii melle presente numai urmatoriile:

Numerulu totale allu locuitorilor comitatului Cosioagnei face 160,690 sufflete. Numerulu membrilor comitetului district. face 320. Din acesti-a diumetate, adeca 160 membri au ajunsu conformu Art. 42—1870, cu titlulu de dreptu allu virilismului, ordenea membrilor comitetului, și numai cei-laltu 160 sunt constituiti prin alegere.

Dacă membrii virili aru concurge după proporțiune cu o parte însemnată la portarea greutăților comune, acest'a ar' serv de ceva esplicare a titlului de dreptu allu virilismului; dacă unu principe, d. e. Pálffy platesce într'unu singuru comitetu contribuțiune anuală de 67.454 fl. — locuitorii respectivului comitetu se mai potu impacă cu privilegiulu lui virili. Preste totu luat înse, cea mai mare parte a virilistilor platesce, în comparațiune cu nevirilii, dare pucina.

La noi în comitatulu Cosioagnei se afflu numai vreo cati-va proprietari mari, cari platescu cu miile contribuțiunea. Darea toturor celloru 160 de insi virilisti d'in comitatulu nostru nu se redica nece la diumetatea darei acellui mare proprietariu d'in comitatulu Posionului, de carele facu ammentire mai în susu.

În comitatu Cosioagnei d'in 1871 darea directă a fostu — 249,759 fl. 83 1/2 cr.; d'in acest'a cade pre virilisti, (a caroru cea mai mare parte au contribuțiune mai mica de 200 fl. era unii 70 sau 80 fl.) mai pucinu decâtu 30,000 fl. precandu cea-lalta parte a locuitorilor platesce preste 219,000 fl.; de vomu adauge la aceste și celle-lalte specii alle greutăților publice, facerea drumurilor, servitiulu milițariu s. c. l. la aceste concurgu în mesura înca cu multu mai mica cei 160, virilisti, decâtu cei-laltu 160,000 locuitori ai comitatului, cari nu se bucura de acella privilegiu.

Cum să nu appara dar' neproportionalu și incompatibilu, cu ecuitatea, ca cu tote aceste 160, virilisti să se bucare de atâta influință asupra affacerilor publice alle comitatului, ca și ceilalti 160,000 locuitori la o alta va să deca, unu virilistu să aiba atâtea drepturi ca și unu a miile locuitori ai districtului nostru?!

Cu atâta mai appesatoriu este acest'a pentru romanii; că-ci de si, — după cum este cunoscutu — partea cea mai mare a teritoriului district. este în posesiunea romanilor, totu-si fiindu că proprietari mari sunt forte pucini la numeru, — astfelu cu titlulu virilismului abia au intratu între membrii comitetului 12 romanii, — apoi și alegerea celei-lalte diumetăți a membrilor comitetului, care adeca se constituie prin alegere este assediata pre atare basa, cătu nece pre asta calle nu potemu pune contrapundu influinței stricătiose a instituțiunei virilismului. Si anume: indiestrandu-se prin Art. 42—1870, numai acei-a cu dreptulu de a alege pre membrii comitetului, cari sunt îndreptățiți a alege și pre deputatii dietali, și nefiendu la noi în Transilvani'a, spre prea marea noastră vete-mare, în vigore legea de alegere mai liberale a Ungariei, ci sustienendu-se pana asta-di Art. delege II. d'in 1848, adussu provisoriu pentru Ardealu numai pentru casulu de atunci (?) carele lasa nobililoru prerogativele vechie de alegere, era pentru nenobili statorescu unu censu de 8 fl. 40 cr., adeca unu censu cu multu mai mare ca cellu d'in Ungari'a, — din asta cauza din cei 160,690 locuitori ai comitatului numai 3,780 se bucura de dreptulu alegerei; și d'in acesti-a înca 307, după fumuri ca tramissi ai comuneloru, apoi 1,085, ca censualisti, era cele-lalte 2,388 voturi, prin urmăre majoritatea precumpenitoria a voturilor, este a nobililoru privilegiati.

Dupa cum am arretatu înca în anulul trecut cu esemple anumite — se afflu și în district. Cosioagnei mai multe comune, în care nu este nece unu alegatoriu și iau parte la alegere numai cu tramissulu loru după fumuri, pre candu noi „nemessii”, dacă nu am avé nece unu picu de proprietate, avem dreptu personalu de alegere. Am arretatu, cumca unu nobilu cu șapte fii

crescuti tramine dela ună singura casa șapte voturi, deci esserce atâta dreptu de alege, ca și șeptesate, a nume: Stoboru, Graianisiu, Dungău, Gestragea, Visagia, Iegerisce și Lapiscea, la o alta. Unu singuru satu (Suciagulu) unde locuesce multa nobili, concurge la alegere cu 109. nobili, 2 censualisti, doi alegatori după fumuri, asiă d'ca o alta cu 113, alegatori, și dacă se impuna cu allegatorii d'in Gelou — vointia acestoru două comune decide cu privire la întregu processulu lui și asupra întregu cercului electoral allu Geloulu, pentru că cu multa mai multi alegatori essu d'in Suciagu și Gelou, decâtu d'in tote cele lalte comune țienetorie de acellu-a și cercu de alegere.

Cei 160, membri virilisti ai comitetului — pre langa aceea, că au ajunsu sub acestu titlu în comitetulu comitatensu, — se bucura înca și de acea duplice prerogativa, că la comitetulu care se constituie prin alegeri, concurgu cu 160 voturi, deci fără 3, chiaru atâtea voturi, căte are după numerulu furnurilor, tote comunele cercurilor Uedinu, Bicalu, Gelău, Almasiu-mare, Baciu, și Feiurd.

Prin institutul virilismului și din compunerea celei-lalte diumetăți a comitetului; ce se constituie prin alegere, pre o basa atâtu de contraria egalității de dreptu, resulta că — de si romanii în multe comitate sunt în majoritate de totu mare (pre ss. în com. Cosioagnei sunt preste 127,000) apoi și la portarea greutăților publice se impartiescu în mesura cu multu mai mare decâtu alții cu tote aceste și în comitetulu districtului nostru abia au potutu aduce atâta, cătu se forme die a patr'a parte a membrilor comitetului, și influința romanilor asupra treburilor comitatense devine illușoria, d'in care cauza chiaru și membrii alessi într' atâta și pierdu voi'a cătu nece se mai presentă în adunările comitetului.

Dre cumca pre langa atare lege numerulu membrilor romani ai comitetului potu să atâta, acest'a o potemu multum în parte d' mai acellei impregiurări că în vreo cate-a cercuri, alegatorii maghiari n'a abusatule maioritaea loru, ca să ne eschida de totu, ei au avutu sentiulu de ecuitate de a alege și vreo cati-va romani.

Institutulu virilismului cu atâtu ne appesa mai tare pre noi romanii, pentru că nu numai că Art. 42—1870 cu despusetiunile alle mai sus-ășinse ne face, asiă dicundu „nulla” influință de a avé cuventu în causele districtului, daru în intiellesulu Art. de lege 18—1871 fiindu de a se aplică institutul virili și la organizațiunea comunitatiloru, ecaca și în comune în butulu maioritatii nostre celei mari potemu fi minorisati, și înfaintia romanibru înca și în causele comunale se nimicesse de totu, sau se reduce, în multe comunu cu majoritate romana, la mesur'a cea mai mica.

Eu deci decumu nu poftescu, ca la compunerea comitetului district. și allu reprezentanței comunale, să se iee de basa numai numerulu capetelor, sau adeca în districtu (respectiv singuratecele comune) numai proporțiunea numerică a natiuniloru locuitorice acolo. Eu țienu a fi cu calle si cu dreptu, ca să se iee în considerațiune și proprietatea, industria, sciința și toti ceilalti factori; dare aceea, că d. e. la 160 proprietari virilisti se li se dea asupra celloru laltu locuitori ai districtului unu privilegiu și influință atâtu de essorbitante și în genea, ca comitetulu distr. și reprezentanța comunale să se organiziedie pe o basa cu totulu contraria egalității de dreptu prin aplicarea institutului virilismului și cu ignorarea majorității a locuitorilor și a sarcineloru publice, cari le porta acesti-a în asiă mare mesura, acest'a eu nu o potu țiené de îndreptabilu cu ecuitatea.

În unu d'in sedintiile mai de aproape a camerei deputatiloru, unu oratoru eminentu, într'unu discursu elocintu a affirmatu cumca în contr'a personelor indiestrate cu titlu de dreptu allu virilismului nu se pote observă, nici o uit de casta. Are dreptu, la noi aici înca nu potemu observă, în cătu sciu eu, nece o ura contr'a persoanei virilistiloru; eu asiă eredu, că pre fia care membru ajunsu pre acesta calle în districtulu

nostru, cu bucuria lu vedemu în midiloculu nostru, în cătu nu ne portămu cătra person'a nece unui-a cu ura, ei cu stima, și cu privire la personele loru, nece na pote fi vorba între noi de ura, potemu înse observă destalla ura în contr'a instituțiunei virilismului însu-si; pentru ca nu se pote negă, că după ce prin institutul virilismului (adangundu la acest'a și alegerea celleilalte diumetati pre bas'a Art. de lege II, d'in 1848.) romanii, — luandu afora două districte, — în totulu loculu n'au potutu să între decatu în numeru forte neisemnatu în comitate municipale. — Romanii, considera această instituțiune de influință a unui scopu croitu spre a-i trantă la pariete, și spre a-i eschide de la influință asupra affacerilor publice, asta presuppunere firma apoi are acea urmăre prea stricătiosă, că șemana neindestallirea și iritațiunea între două natiuni, cari amendonu, amesuratu pusetiunii loru geografice, fiindu aruncate între două elemente „gigantice” și si totu de aceea-si parte amenințiate, — chiaru și pentru această situațiune a loru și d'in interessulu sustinerei proprie sunt îndreptate prin sorte, ca să nu se nisuesca a slabă un'a pre alt'a, ei să se straduiesca a se intari reciproc și ca să se appere umeru la umeru amendonu contr'a acellui torreate, care le amenința cu potopu.

Preste totu, după ce guvernulu este ungurescu, casa reprezentantiloru și a magnatiloru în majoritate assemene este magiara, la tribunalele supreme și superioare, și între toti membrii administrațiunii justitiarie sunt în numeru precumpenitoriu aplicati era totu magiari; în fruntea comitatelor sau functionari primari, mai numai maghiari, sau în tota privinția de aci-a, cari ca maghiari si-au castigatu increderea guvernului, — precandu mai departe natiunea magiara conformu impregiurariiloru alle mai favorabile, este mai înaintată decâtu cellelalte pre terrenulu sciințieloru industriei și a comerțului, are potenta classa de proprietari mari și de cetățeni, ba chiaru și la numeru natiunea maghara este mai mare ca ori care alta natiune singuratică, — ba mai ca este egale cu numerulu toturor nationalitatiloru patriei la o alta luată (numai a trei parte Red.); d'cu căndu este în posesiunea atâtoru factori natiunea maghiara nu are de felu lipsa, d'in motivulu conservarei alle proprie, ca să se încungiere cu atari instituțiuni neliberale, precum sunt celle enunerate, ba chiaru facia cu noi romanii, este tocm'a în contr'a interessulu maghiariloru insi și a aplică astufelu de instituțiuni; că-ci romanii prea bine pricepu cumca d'nsii au communiunea de interesse cu maghiarii de a se spriginu unulu pre altulu, și tocm'a pentru acesta pre nice o natiune nu ar pote-o face maghiarii, prin o ecuitate aplicata adevératu fratiesce facia cu dens'a, de amica cea mai sincera, ca natiunea romana.

Ne mai motivandu-mi mai departe opiniunea; me rogu de prea onoratulu comitetu comitatensu, ca pre callea observata prin comitetele comitatelor Heves, Solnocu-lu esternu și a Bihariei, precum și a districtului Fazigocumanu, — (pre cari din cauza, că au facutu adrese pentru ștergerea virilismului, romanii i saluta din anima) — folosindu-se de dreptulu ce i-lu dă §. I. allu Art. 1. 42. din 1870, să faca o adresă cătra ministerulu c. ung. și cătra cam'era reprezentantiloru, și să se roge: că să învevoiesca a schimbă cătu de graba Art. 42—1870 sunatoriu despre organizațiunea comuneloru, cu eliminarea titlului de dreptu allu virilismului, în unu modu corespondentiu egalității de dreptu.

Dacă majoritatea nu mi-ar primă această propunere, bine voiescu onor. comitetu a mi-o luă în întregu testulu ei la protocolu, er' originalulu de facia a-lu propunerei a-lu allatură la allu duoilea esemplariu allu protocolului care se conserva pentru comitatu.

Clusiu, 1, Decembre 1872.

Ladislau Vajda membru com. cot.

Motiunea susu-memorata, partenindu-o, o subscriu și urmatorii membri romani ai comitetului: Gavrilă Popu, Prof. gr. cat. V. Rossiescu, Prot. gr. or Gregoriu Chifa, Teofilu Hoszu, Ioanu Petranu adv. Ioanu Hoszu Prot. gr. cat. Aureliu Isacu notariu

comit. Leontinu Popu, jude reg. Iosifu Stupineanu. Andreiu Frutia, Alesiu Popu, adv. Ladisla Popu, Ladislau V. Dumitrescu, Samuelu Vajda senior. Demetriu Danciu, Alessiu Romantianu, George Nestoru, Nicolau Cotisielu.

Pr. S. S. Domnule Archi-Episcopo Mitropolitu! Prea Venerabile Congressu scolasticu Archidiececanu.

(Lassandu afara intructiunea.)

E unu adeveru recunoscutu de toti barbati de scola, cumca una scola numai atunci se pote numi corespondentia, candu in aceea, pre langa recuizitele necesarie propune unu invetiatoriu capace, unu barbatu, expertu carele possiede — asiá dicundu — in degete totu ce-i trebe sub decursulu prelegerii. Avendu astu-feliu de invetiatori, dificultatile sunt invinse, scola salvata de ammentinarii si cestiunea e rezolvita.

Ca se se pota inse catu mai curundu ajunge una stare rezultatu, se recere promoverea starei scoleloru romane in genera, er in specia imbunatatirea starei materiale si intelectuale a invetiatoriloru, a diferiloru instructiunei poporului, spre care scopu au se conlucre si contribue toti factorii scolei: regimulu, poporulu, intiellegintia besericesca si mirena, dar' mai cu seama cu poteri unite, are se conlucre chiaru statulu invetiatorescu.

Dar' inse — cu dorere sountemu siliti a marturisi — esperintia de tote dillele ni arreta, ca pana acum regimulu nostru actualu nu ne-au prea ajutat nici materialu, nici spiritualmente in acea mesura, dupa cum pretende dreptulu si dreptatea.

Articulu de lege XXXVIII. din 1868, ce e dreptu, garantieda in catu-va libertatea instructiunei publice a poporaloru de sub: coron'a atului Stefanu, cu tote aceste inse remanendu si pre venitoru totu in a celu vestmentu, in acellu spiritu, in carele e astadi, va face din scolele nostre confesionali totu atatea institute Arpadiane magiarisatoriu, fara nici una religione, era invetiatoriu romani neposiedindu cunoscentia limbei magiare, voru deveni totu atati-a proletari, cerstori si peritori de fomo.

Poporulu ca factoru aliu scolei parte prin afurisi'a sistema domnitoria, greutatile ce-lu apessa pe di ce merge cu atata vehementia, prin atatea sacrificie de avere, parte prin unele defecte si scaderi proprie fiendu storsu, lanceditu si apprope de saracia totale, de ruinare si decadentia, in simplicitatea si nescientia sa considera scola de una greutate, er pre invetiatoriu de unu essecutore, de unu mancatoriu aliu communei.

Intielgenti' mirena pre multe locuri — cu pucine exceptiuni — a datu si da inca prea pucine semne de vietia facia cu scola poporale. Potu se fia cati si mai cati intielgenti mireni intr'o communa, pentru ca afara de preotulu locale — si si acestu-a de de multe ori numai din officiu — mai nimeni se interesedia de aceta cauza atatu ce momentosa.

Autoritatile besericesci confesionali, privity ca inspectiune scol. superiora, facu inca numai catu potu in respectulu acestu-a, de-ora-ce poterea essecutiva li lipsesee, er aici-a in alle caroru mani e depusa nu li-o dau.

In fine invetiatorii fiendu req. sarisati mai preste totu loculu, lipsindu-li mediulocele materiali nu se pota redica la unu gradu mai mare allu culturai intelectuale, er cei mai capaci nepotendu subsiste ca invetiatori si-parasescu carier'a applicandu-se la alte officie mai bine dotate.

D'in aceste consideratiuni basate pe esperintia de tote dillele purcedindu prea umiliti suscorisii, ca totu-si pre venitoriu se se pota promove mai cu successu caus'a invetiammentulu preste totu, er in specie starea materiale si intelectuale a invetiatoriloru romani gr. cat. din acest'a Archi-diececa, venim cu tota umilitia a atrage atentiunea Pr. Santiei Vostre si a prea venerab. Congressu assup'a urmatoriloru postulate si res-

pective prea umilite dorintie alle invetiatoriloru romani gr. cat. din giurulu Clusului, si anume:

1. Ca prea venerab. congressu se se indure a face una reprezentatiune catra ministeriulu de cultu si instr. publica, in carea se-lu roge, ca inca in acest'a sessiune dietale se se presentiede unu proiectu referitoriu la modificarea articulu de lege XXVIII. d'in 1868 pre bas'a egalitatiei si a dreptii astu-feliu, incatu acei §§-i d'in amintitu articlu, cari sunt in defavorca scoleloru si a invetiatoriloru confess. s'au se se sterga cu totulu, sau se se estenda si a supra acest'a.

2. Ca din partea prea vener. congressu scol. archidiececanu se se eluere unu statutu referitoriu la infientiarea unui fondu archidiececanu pentru pensunarea invetiatoriloru, ajutorarea celloru deficienti, a veaveloru si orfaniloru acestoru-a; in acestu fondu se fia deobligatu a contribui fa-care avetiateriu cellu pucinu 1 fl. v. a. pre annu si in care se incurga pre venitoriu si tacele solvinde pentru diplome si essamenale de calificatiune prescrisse in regulamentulu sustatoriu in aceta privintia.

3. De cum-va se se va decide, ca officiu cantonale se se impreune cu cellu docentulu, atunci ne rogamu se se eluere unu statutu pentru regularea scoleloru pre bas'a unei uniformitati deosebindu-se partea competente cantorelui de celle preotiesci, de-ora-ce bietiloru cantori in multe locuri si de multe ori pana acum nici tertialitatea nu li-se da din acestu venitu, ci li arrunca cine catu vrè; ba pre unele locuri se seversiescu fara de cantore chiaru si unele ceremonii numai ca se nu fia impartesfu din stola si densulu.

4. Cu privire la cultur'a intelectuale a docentiloru dorim ca prea vener. congressu se fie in seriosa discussiune cestiunea infientiarei unei reuniuni invetiatoresci archidiececane si in legatura cu acest'a accelloru tienuta li si tractuali unu statutu, provocandu intreg'a invetiatorime se se constitua fara amenare in astfeliu de intruniri salutarie.

Aceste sunt prea justele dorinte alle nostre, dar credemu ca sunt totu odta si alle totororu docentiloru romani gr. cat. in Archidies'a de Alb'a Julia. Deci catu indrasnimu prea umiliti suscorisii fii li le adduce la cunoscentia Pr. S. Vostre, ne rogamu cu cea mai profunda reverentia, ca de cum-va le veti affia demne de parentesca consideratiune si spriginire se se indurati prea gratiosu a le propune prea venerab. congressu scol. archidiececanu spre desbutere si decider.

(Subscriss' 20 Docenti.)

Beisuiu, 29. Maiu 1873.

„Societatea de lectura“ a junimei studeose de la gimnasiu romanu de Beisuiu va arangia pre dina de 9 Juniu a. c. o petrecere in folosulu bibliotecei salle si in allu studentiloru saraci. Jacasu ca tempulu se fia favorabilu petrecea se va tienè in padurea orasiului, la din contra in ospetaria orasiului, in totu casulu inse va premerge o siedintia publica, carea se va tienè la 3 ore d. m. in sala' curtii domnesc. Pretiulu intrarii dupa placu.

Programm'a siedintiei publice este urmatoriu:

1. „Mersulu lui Mihail“ essecutatu de corulu instrumentalu. D. Paul Geranu, I. Palade stud. VIII. cl. G. Popu stud. VIII. cl. Balasiu stud. VIII. cl. I. Draganu stud. VII. cl. M. Petrusiu stud. VII. cl.
2. „Cuventu de deschider“ rostitu de D. conducatoriu.
3. „Cautecu de primavera“ festu de V. Bumbaru, melodia de I. Vorobchieviciu, cantata de corulu vocalu sub conducere D. prof. I. Buteanu
4. „Romani'a“ (de Andri Muresianu) declamata de I. Draganu.
5. „Imnulu polonescu“ essecutatu prin corulu instr.
6. „Salamon itelete“ (de Garay) declamata prin P. Cototi stud. VIII. cl.
7. „Balcescu morindu“ solo cantatu de M. Ferlescu stud. VIII. acompaniatu de corulu instr.

8. „Unu prospectu fugitivu asupra devoltare culturei la diferitele popore“ disertatiune cotita prin P. Coroiu stud. VIII. cl.

9. „Barcarola Venetiana“ de Alesandri melodia de I. Vorobchieviciu, cantata de corulu vocalu.

10. „Die Bùrgschaft“ (Damon und Phthias) de Shiller declamata prin M. Ferlescu.

11. „Ardelean'a“ essecutata prin corulu instrumentala.

12. „Surugiulu“ monologu comicu de Alesandri, reprezentatu de A. Centea stud. VII. cl.

13. „O schitia din opera Robert diavulu“ essecutatu de corulu instr.

14. „Cuventulu de inchidere“ rostitu de D. conducatoriu.

15. „Drumu bunu“ cantatu de corulu vocalu.

Stef. Gulesiu

cond. societ.

Demetriu Kóvári

not. corresp.

VARIETATI.

*(Multimita publica). Subscrissulu si-tiene de strinsa detoritia a aduce multimita publica generosiloru domni cari binevoira a-lu ajutora in ocajusele salle spre a-si potè continua' studiele. Subscrissulu crede ca nu va vetemá modestia binefacutoriloru sei, publicandu d'impreuna cu offertele si onorab. nume a contributoriloru Alessandro Bohatielu 2 fl. v. a., Ioachim Muresianu 1 fl. 50 cr., Florianu Porciu, Gregoriu Moisilu, Ioane Florianu, Florianu Marianu, Elia Burduhosu, Dr. Stefanu Popu, Massimu Lica, Iosifu Besianu, Gabriele Manu, Gabriele Verticu, toti câte 1 fl. D. Cimbulea, 60 cr., Ioane Marcianu 50 cr., Constantinu Moisilu 50 cr., Florianu Michiesiu 40 cr., N. Anthonu 40 cr., Iacobu Ilesiu 50 cr., Atanasia Usieru 50 cr., Clototianu 50 cr., Macariu Popu 40 cr. D. Vaida 40, Cine-va 40 cr. v. a. Sama: 18 fl. 60 cr. v. a. Totu odta esprimu profunda multimita Dini Tom'a Hontila, jude process. in Mocodu, pentru collect'a de 16 fl. v. v. assemene si onorab. domni cari binevoira a contribui la acea colecta. — Clusiu-Manasturu 27 Maiu 1873. — Friedricu Burcucellu stud. de agronomia.

*(Deputati alessi) La congressulu scol. archidiececanu din Blasiu, se mai alesse urmatorii DD. I. M. Moldovanu, Cetatiani, Mih. Crisianu, I. Boieriu, I. Cergedi, Lad. Moga, I. Russu, St. Ládau, I. Cretiu, B. Moldovanu, B. Bianu, I. Moldovanu, Ios. Hoesu, Iac. Mog'a Ales. Boieriu, I. Auranu, Ign. Siolnaiu, Nicol. Solomonu, Bas. Popu, Ciatu, G. Munteanu, P. Solomonu.

(Essundari). In urma' deselor plouce neci asta-di n'au incetatu, ruriile, Tis'a in Maramuresiu, Beg'a in Temisior'a, Somesiulu in Satu-Mariu crescu astfeliu, catu aceste partu cu greu voru scapa' de stricatiunile essundariloru.

Publicatiune.

Onorab. DD. membri ai societatiei romane de lectura d'in Caransebesiu se invita prin acest'a la adunarea generala annuala, carea se va tienè, conformu decisiunei comitetului, in 10 Juniu st. v. la 3 ore p. m. in localitatea societatiei.

Obiectele consultarii voru fi amesuralu §. 14 allu statutelor.

D'in siedintia comitetului, Caransebesiu in 7 Maiu 1873.

Aless. Stancovicu, presiedintele.

Michaiu Biju, notariulu.

Anunciu.

Nr. 114—1873 Presid. Comitetulu Asociatiunei transilvane, la cererea Comitetulu arrangatoriu pentru primirea membriloru Assoc. la adunarea generale d'in Dev'a, d'in motive ponderose, in siedintia sa d'in 10 Maiu c. n. a. c. s'a aflatu indemnatu a stramuta adunarea generale pentru anulu curente de 4, Augustu, cal. nou, a. c. diu'a desupta de adunarea generala de la Sabesiu, — p r e 11

Augustu cal. nou a. c. si dillele unrie, totu in oppidulu Dev'a.

Ceea ce prein acest'a, conformu §. 14, 21 si 25, d'in statutele Assoc. se de tempuriu, la cunoscentia publica.

De la presidiulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului roman Sabiu, in 20. Maiu, 1873.

Iacobu Bolog'a, Ioanne V. Romanu, v. presiedinte, secretariu.

Sciri electrice.

Bernu, 29. Maiu. Consiliulu tonuluu Aargau approba conclusele ferintiei diecesane, adduse in priv episcopului Lachat, si primi cu contra 48 voturi inirudcere case civile.

Parisu, 30 Maiu. Reportulu spre materialulu de resbellu acc necesitatea d'a se intrebuintia acestu scopu inca 1400 millione. Tva calletori la Italia.

Parisu, 30 Maiu. Cu priv principele Napoleonu, Mac Mahon chiarà, ca prin neci una lege nu eschisu d'in Franci'a, aru fi bine conformu detorintieloru salle, se re in esternu. Siedintia Adunarii trecu fara incidentie.

Parisu, 30 Maiu. Intre fra nile monarcistiloru a eruptu neilegeri. Orleanistii se plangu, ca napartistii au occupatu prea posturi.

Parisu, 30, Maiu la bursa cula scirea, ca in Adun. nat. vo presintate proiectele referitorie la clamarea republicei si allegerea Mac Mahon de presied. republ. panni.

Rectificare. In articulu „De langa Beisuiu“, publicatu in nr. 34. „Fed.“ s'au unele erroru, cari strica intielessulu con tinuii. Asiá pre column'a III. linea 30. pendu din susu, a remasu cuventulu. Pre aceea-si columna, mai la valle, ince din diosu, a remasu afara cuv. „puno“. pre column'a III. in linea 2, inceptu din diosu, au remasu cuventele: „pentr saminarea obiectelor si folosesca.“

Bursa de Vien'a de la 30. Maiu,

5% metall.	70.25	Londra	107
Imprum. nat.	73.80	Argintu	107
Sorti d'in 1860	102.50	Galbenu	5
Act. de banca	942.—	Napoleon'd'or	8
Act. inst. creu.	321.35		

Propriet., edit. si red. respundiet.

ALESSANDRU ROMANU

Sifilitic'a si impotentia fia vechie seu de curu nascute,

se voru trata' dupa metodulu homeopati Dr. I. Ernst, Pest'a, strada idoliloru (tergasse) nr. 5., etagiulu II., us'a nr. 1 la 2—5 ore dupa media-di.

Aceste morburi se trateza a desse modulu celu mai usioru cu dose mari de si argintu viu, si acest'a se face numai ajungerea unui rezultatu momentanu. Pa vindecatu in modulu acestu-a voru cad curundu seu mai tardu in morburile mai infricosiate, incatu inca in aduncele netie voru avè, dorere, a sufferi greu de secintiele acestei tratari usiore si super Scutu contr'a acestoru foliu de pericle metodulu de tratare homeopaticu, care, p este cunoscutu, nu numai ca vindeca de celle mai invecbite, ci effectulu lui est de binefacotoriu, incatu nu lasa nice ca mica temere de urmari rellè. Diet'a escria este simpla si usioru de tienut. 12—